

Ordenació del territori

Codi: 101621
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501002 Geografia i Ordenació del Territori	OB	3	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Francesc Muñoz Ramírez
Correu electrònic: Franc.Munoz@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Es recomanable haver cursat Geografia Urbana

Objectius

Temàtica

Un dels trets més destacats de l'evolució de les societats contemporànies és la velocitat i la profunditat de les transformacions territorials. Transformacions que afecten les formes d'assentament humà sobre l'espai, la mobilitat de persones, capital informació i mercaderies, la utilització dels recursos i l'evolució del paisatge. En la base d'aquestes mutacions de les estructures espacials es troben els grans processos de canvi global: la integració de l'economia que ha comportat l'extensió de les relacions de producció capitalistes a la totalitat del planeta, el creixement de la població, la pressió sobre la utilització dels recursos i l'energia, així com el canvi climàtic.

Aquestes transformacions territorials, causa i efecte alhora dels processos de canvi global, comporten obvietats avantatges des del punt de vista del benestar col·lectiu: la major accessibilitat als serveis, la menor impedància de la distància, l'accés a les formes de vida urbanes arreu del territori. Però comporten també problemes molt destacats, com són l'ocupació accelerada del sòl, el malbaratament dels recursos naturals, les dificultats per a l'accés a l'habitatge, l'exacerbació de la mobilitat, la pèrdua de valors del paisatge i la degradació de regions, localitats i barris. La distribució dels beneficis i els perjudicis d'aquests processos territorials no resulta equitatiu, ni en termes territorials, ni en termes socials. Així, l'ús del territori esdevé una qüestió sempre més controvertida i generadora de conflictes.

En aquest context, l'ordenació del territori és la disciplina que tracta d'orientar i endreçar sobre l'espai els processos econòmics, ambientals i socials als que es fa referència. Òbviament, en fer-ho pot perseguir de satisfer interessos de caràcter particular o general, d'afavorir determinats grups socials o el conjunt de la societat. Això confereix a l'ordenació del territori un doble caràcter: es tracta d'una disciplina tècnica que obeeix a objectius i consideracions polítiques. Per això, l'Ordenació del territori ha pogut ser definida com "un conjunt de pràctiques polítiques tècnicament assistides".

En els moments presents, la profunditat dels canvis territorials, l'increment del nombre i la virulència dels conflictes espacials, els reptes ambientals i la problemàtica econòmica i social fan particularment rellevant la

utilització de l'Ordenació del territori. L'aproximació al tema des de la Geografia, amb la seva voluntat de tractar ensems els processos socials i ambientals, amb la combinació de coneixements analítics i instruments aplicats, resulta particularment adequada i útil.

Objectius

Els ensenyaments de grau en matèria d'ordenació del territori tenen tres objectius bàsics:

1. Familiaritzar l'estudiant amb el caràcter, l'especificitat, els conceptes teòrics i l'evolució pràctica de l'ordenació i gestió del territori, tant en termes generals com en la seva concreció a Catalunya.
1. Introduir l'estudiant en el coneixement dels principals conceptes, instruments, mètodes, legislació i figures normatives en matèria de planejament urbanístic.
1. Donar a conèixer a l'estudiant les figures de planejament territorial (general i sectorial) així com els principals instruments per a l'impuls i gestió de polítiques territorials i urbanes en matèria de sòl, habitatge, paisatge i rehabilitació urbana.

Tot i que l'aproximació als temes tindrà un caràcter general, la matèria vol tenir una intencionalitat essencialment aplicada, de manera que l'estudiant pugui adquirir un coneixement detallat de les figures de planejament urbanístic i territorial, així com dels instruments de les polítiques urbanes vigents a Espanya i a Catalunya.

Competències

- Actuar i intervenir en el territori i en la seva gestió, i mostrar el caràcter aplicat i experimental de la formació geogràfica.
- Analitzar i interpretar els problemes ambientals.
- Dominar el coneixement teòric necessari per plantejar problemes geogràfics de manera integrada i combinar un enfocament generalista amb una anàlisi especialitzada.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Identificar les relacions espacials a diferents escales territorials, a través de les relacions entre naturalesa i societat, i a través de la dimensió temporal.

Resultats d'aprenentatge

1. Explicar les relacions espacials, a diferents escales territorials a través, de les relacions entre naturalesa i societat, en l'àmbit de la planificació territorial.
2. Interpretar els problemes ambientals per a la planificació territorial.
3. Planificar el territori per millorar-ne la gestió
4. Plantejar problemes relacionats amb l'ordenació dels recursos i del territori.
5. Redactar propostes innovadores

Continguts

El curs constarà de tres parts confegint així un programa de quinze temes, d'acord amb el contingut següent:

PRIMERA PART.

NATURESA I HISTÒRIA DE L'URBANISME I L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI

1. L'ordenació del territori: una pràctica política tècnicament assistida

-El procés d'urbanització i les dinàmiques territorials contemporànies

-La necessitat del govern del territori

2. Els orígens de la disciplina

- El naixement de la ciutat moderna
- L'urbanisme burgès dels sanejaments i els eixamples

3. Els moviments de la 'ciutat jardí' i la 'city beautiful'

- El moviment de la ciutat jardí
- El moviment de la City Beautiful

4. El moviment modern

- Els orígens del moviment modern en arquitectura: l'escola de Chicago i els futuristes
- La difusió del moviment modern: la Bauhaus i Le Corbusier. El cas d'interès del GATCPAC.

5. La ciutat de l'automòbil

- L'impacte dels mitjans de comunicació moderns en la ciutat
- La dispersió de la urbanització sobre el territori i els seus requeriments infraestructurals

6. La urbanització sense confins i la regeneració de la ciutat consolidada

- El difícil tractament de la urbanització dispersa
- La necessitat del planejament supralocal

SEGONA PART:

CONCEPTES I INSTRUMENTS DE L'ORDENACIÓ URBANÍSTICA

7. Substància de l'ordenació urbanística

- Els usos de l'espai i la seva regulació
- L'urbanisme com a projecte de ciutat

8. Els instruments bàsics d'ordenació urbanística

- El règim jurídic del sòl: classificació i qualificació
- La definició de l'estructura urbana: el pla urbanístic

9. El planejament urbanístic general i derivat

- Plans directores urbanístics i Plans d'ordenació urbanística municipal
- Planejament derivat

10. El règim jurídic del sòl

- El sòl urbà: la ciutat existent
- El sòl urbanitzable (la ciutat futura) i el sòl no urbanitzable (la matriu territorial bàsica)

TERCERA PART:

EL PLANEJAMENT TERRITORIAL I LES POLÍTIQUES URBANES

11. El planejament i la política territorial

- Les polítiques territorials: infraestructures i habitatge.
- Les polítiques territorials: rehabilitació urbana, paisatge i ambient.

12.. El planejament territorial

- El Pla Territorial General de Catalunya
- Els Pla Territorial Metropolità de Barcelona i el Pla Director Urbanístic (PDU) de l'Àrea metropolitana de Barcelona.

13. La política d'habitatge

- Les característiques del mercat immobiliari
- Les polítiques d'habitatge: el debat sobre la propietat privada del sòl i la intervenció dels poders públics

14. Les polítiques de rehabilitació urbana

- Les causes de la degradació urbana i la seva relació amb els processos de segregació
- Les polítiques de rehabilitació. L'exemple de la Llei 2/2004 de barris.

15. La política del paisatge

- La Convenció Europea del Paisatge i la Llei 8/2005 del paisatge
- Instruments de reconeixement del paisatge i gestió dels seus valors: catàlegs i directrius de paisatge.

Metodologia

Els continguts de la matèria seran desenvolupats de la manera següent:

- Treball a l'aula*: classes magistrals, il·lustrades per una sèrie de fitxes temàtiques i recursos digitals de la matèria facilitats setmanalment.
- Pràctiques*: pràctiques corresponents a cada una de les parts del curs, que s'han d'agrupar en un treball final.
- Conferències*: assistència a les conferències que eventualment s'ofereixin des del programa d'Ordenació del Territori del Departament de Geografia
- Tutories*: individuals i de grup
- Treball individual de l'alumne*: lectura de textos, exercicis basats en els materials de les fitxes temàtiques i preparació de la prova escrita d'avaluació.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposició professor	25	1	1, 2, 3, 4
Pràctiques a l'aula	17	0,68	1, 2, 3, 4, 5

Sortides de camp	8	0,32	1, 2, 3, 4, 5
Tipus: Supervisades			
Autoavaluació	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5
Exàmens	3	0,12	1, 2, 3, 4
Presentació treball final de curs	0,5	0,02	1, 2, 3, 4, 5
Tutories en grup del treball de curs	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5
Tutories individuals	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5
Tipus: Autònomes			
Elaboració de comentaris de text	5	0,2	1, 2, 3, 4
Elaboració de les pràctiques (agrupades en el treball de curs)	40	1,6	1, 2, 3, 4, 5
Estudi individual i preparació de proves escrites	20	0,8	1, 2, 3, 4
Lectures de textos	20	0,8	1, 2, 3, 4
Preparació presentacions	4	0,16	1, 2, 3, 4, 5

Avaluació

Avaluació:

- a) Lectura dels dos llibres de text corresponents a les dues primeres parts del curs. Una prova d'avaluació corresponent als continguts de cadascuna de les lectures (20% de la nota total).
- b) Realització d'una prova escrita (exàmen), referida als continguts de les tres parts del curs (30% de la nota total).
- c) Elaboració del treball de curs a partir de la recopilació de les pràctiques (40% de la nota total). Les pràctiques seran adaptades a les possibilitats de cada una de les modalitats en que s'imparteix l'assignatura (presencial o en xarxa).
- d) Participació (10% de la nota total).

Per poder ser avaluat/da cal:

- Haver realitzat la totalitat de les proves d'avaluació de les lectures i la prova escrita (exàmen) en les dates i els formats previstos, així com haver entregat i presentat les pràctiques agrupades en el treball de curs (document únic).
- Haver assistit a un mínim del 75% de les sessions de classe (per als alumnes que segueixen la modalitat presencial).

Dates aproximades

Modalitat presencial

Les proves escrites es realitzaran en les dates convingudes que publicarà el Departament abans de començar el curs.

Modalitat en xarxa

Les proves escrites es realitzaran en les dates convingudes que publicarà el Departament abans de començar el curs.

Revisió

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Reavaluació

Hi ha la possibilitat de reavaluar les proves d'avaluació, sempre i quan s'hagin presentat en el termini fixat. La nota màxima que es podrà obtenir en la reavaluació és un 5. No està previst reavaluar el treball de curs.

El calendari de reavaluació l'estableix la Facultat.

Per participar a la recuperació de l'assignatura, s'han d'haver presentat les evidències d'avaluació i haver estat avaluat de les mateixes en correspondència amb 2/3 parts de la qualificació total.

Per participar a la recuperació de l'assignatura, s'haurà d'haver obtingut una nota mínima de 3,5 pel que fa a les evidències d'avaluació requerides.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
1 exàmen	35%	2	0,08	1, 2, 3, 4
1 prova sobre les lectures (una per cada lectura)	25%	1,5	0,06	1, 2, 3, 4
Treball de curs (compendi de les pràctiques)	40%	0,5	0,02	1, 2, 3, 4, 5

Bibliografia

Cada una de les tres parts de la matèria es basarà en un llibre de text que conté els elements essencials de les respectives lliçons. Es tracta dels tres volums següents:

a) Primera part

Hall, Peter Geoffrey, *Ciudades del mañana : historia del urbanismo en el siglo XX* ; traducció de Consol Freixa, Barcelona : Ediciones del Serbal, 1996 (494 p.)

b) Segona part

Esteban i Noguera, Juli, *La Ordenación urbanística : conceptos, herramientas y prácticas* Barcelona : Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona TECH : Iniciativa Digital Politècnica, Publicacions Acadèmiques UPC, cop. 2011 (293 p.).

c) Tercera part

Oriol Nel·lo, *Ordenar el territorio. La experiencia de Barcelona y Cataluña*, València, Tirant lo Blanch, 2012 (253 p.)

A la biblioteca d'Humanitats i a diverses altres biblioteques de la Universitat hi ha exemplars disponibles d'aquests títols. Per a cada una de les lliçons es facilitarà bibliografia específica i lectures recomanades.